

چند سند خواندنی به نقل از مجله "خواندنی ها"

تاریخ دهه 30 از زبان مطبوعات آن دهه

پیرامون یک دوره چپ روی حزب توده ایران در برابر کابینه اول دکتر مصدق داد سخن زیاد داده شده و از میان ملیون و غیر ملیونی که طوطی وار از آن دوران یاد می کنند، تاکنون دیده نشد، که حتی یکبار بگویند و بپذیرند که در درون دولت مصدق، بودند تصمیم سازانی که می دانستند آن دولت را می خواهند به مسلخ کودتای دربار شاهنشاهی ببرند. برای این سیاست، آن ها نه تنها مانند همین دورانی که شاهدش بودیم و هستیم مسئله آفرینی خیابانی و کابینه ای می کردند، بلکه گام به گام سیاست "تفرقه" در جنبش ملی، محدود کردن آزادی ها و خیزهای نیمه کودتائی را پیش می بردند. ما شک و تردید جدی داریم، که ملیونی که اکنون بعنوان نسل قدیم شناخته می شوند و در دوران مصدق جوانان ملی بودند، حتی زحمت مرور دوباره و ضروری مطبوعات دوران مصدق را هم به خود داده باشند و یا بدهند. حساب نسل جدیدی که در این سال ها زیر نام هایی جدید اما با گرایش های ملی جمع شده اند که بکلی جداست و از این نوع انتظارها نباید از آن ها داشت! درباره این گروه ما حتی تردید داریم که اخبار کنونی داخل کشور را هم با دقت دنبال کنند، چه رسد به مرور مطبوعات دوران دولت دکتر مصدق و جنبش ملی نفت!

شاید، کوششی را که ما برای ورق زدن مطبوعات دهه 30 آغاز کردیم مشوقی باشد برای آن دو طیف. آنچه را در زیر می بینید و می خوانید، بخشی هایی از مطالب و اخبار مجله "خواندنی ها" در ابتدای سال 1331 است. مجله ای که در آن دوران و زیر فشار جنبش خود را ستون فقرات مطبوعات غیرحزبی معرفی می کرد، گرچه نان را اغلب به نرخ قدرت و دربار شاهنشاهی می خورد و سرانجام نیز به یکی از ارگان های مطبوعاتی دربار علیه مصدق و سپس مدافع کودتای 28 مرداد تبدیل شد و صاحب امتیاز و مدیرمسئولش "امیرانی" تا پایان نیز از حمایت دربار مقتدر پس از کودتا برخوردار ماند.

در اینجا، اخبار مربوط به بستن دفاتر حزب توده ایران و یورش و دستگیری توده ای ها (توجه کنید که مربوط به سال 1331 است که دولت مصدق پرچمدار آزادی بود) را می خوانید. همچنان که خبر اعلام حکومت نظامی را به بهانه جلوگیری از تشویش اذهان عمومی و هرج و مرج (استدلال هایی مشابه استدلال های رهبران جمهوری اسلامی) و توطئه کشاندن تظاهرات خیابان به سمت سفارت اتحاد شوروی وقت، با این هدف که توده ای ها برای فرار از زیر باطوم و سرنیزه سربازان حکومت نظامی به داخل سفارت بروند و سپس در بوق کنند که توده ای ها به سفارت شوروی رفتند!

چقدر بهانه ها و توطئه ها، در اهداف و شیوه ها شباهت به رویدادهای کنونی کشور دارد! نکته جالب دیگری که در این مطالب می خوانید آنست که حکومت نظامی از روی سر نخست وزیر اعلام می شود. یعنی در کابینه مصدق بودند کسانی که همسو با شاه زمینه حکومت نظامی را فراهم می ساختند و شهربانی و ارتش را بنام دولت به خیابان می کشاندند. درست شبیه به خیابان کشاندن نیروی انتظامی و سپاه پاسداران (البته در لباس شخصی) به فرمان بیت رهبری اما بنام دولت خاتمی!

ما در آینده نیز مطبوعات این دوران را ورق زده و باز هم اسنادی را با این امید که نسل جدید بخوانند و با تاریخ گذشته به زبان واقعیات و نه شایعات آشنا شوند.

شایعات از لابلای رو

... از طرف دولت دستور داده شد که شب جمعیت جوانان دسکرات در شهرستانها مخصوصاً اصفهان و آبادان فوراً تعطیل شده و اعضای آن را دستگیر سازند.

دولت در نظر دارد تا چند روز دیگر در بازه خانه صالح هم این عمل را بوسیله حکومت نظامی در تهران انجام دهد و بوسیله شوربانی در شهرستانها اقدام بیستن خانه صالح نماید.

... وزارت دارایی اکنون مشغول تنظیم لوائح مهمی مربوط مالیات مستقیم میباشد که در اولین فرصت مجلس جدید تقدیم خواهد شد.

در بهره این لوائح نظر دولت اینست که بر میزان مالیات های مستقیم که فشار آن بر دوش طبقات متوسط و توده مردم نخواهد بود بیازاید و همچنین سیستم جدید و منظمی برای جمع آوری مالیاتها بوجود آورد که وقت و فرصت دستگاههای جمع آوری مالیاتها بیش از این صرف اجبار و نظیف آنها نشود کیسیون خاص برای تنظیم این لوائح تشکیل شده است که تحت نظارت خود وزیر دارایی انجام وظیفه میکنند و وزیر دارایی امیدوار است تا آخر فروردین طرح لوائحی را که تهیه کرده است برای تصویب بیست دولت بدهد.

... آقای دکتر مصدق برای دولت ۱۶ شهریور که باید نامه ایران در دادگاه لاهه حضور یابد شخصاً بلاه عزیمت خواهند کرد.

... آقای جوان

... در باره واقعه جمعه ۱۶ فروردین یکی از افسران پلیس از قبول یک سرزنش کلمه است علت اینست که پلیس

... می داشت نظاهر کنندگان بخیابان استانبول وارد شده و بطرف خیابان چریخیل رانده شونده این بوده که در نزدیکی سفارت شوروی پلیس به جمعیت حمله نموده و آنها را بطرف سفارت شوروی فراری دهد و جمعیت هم ناچار به سفارت شوروی پناهنده گردند.

... (سوی آینه)

... اشیرا مقدار زیادی اسلحه کمری در بازار تهران دیده شده است که بقیته خیلی لالالی از طرف هادی لال مخصوص فروخته میشود.

... (منا)

... کنفرانس اقتصادی دول اسلامی صلاح دیده اند که یک مدرسه اسلامی اقتصادی تشکیل گردد و بنا پیشنهاد آقای حکمت نامه ایران موافقت شده است که مرکز این مدرسه در ایران باشد.

... (سیاست شرق)

... آقای دکتر مصدق روز عید اعضاء گارد معائنات خود را یکی بحضور طلبیده و یک اسکانس بیست تومانی بایک جبه شهری بهر یک از آنها هدیه داده است.

... (رهبر آسیا)

... هنگام حرکت هیئت اجزای ایران بکنفرانس اقتصادی مسکو در بند پهلوی تأخیر کشتی روسی از هر کدام از مدعوین مبلغ ۱۷۵ تومان بابت کرایه مطالبه نموده است و چون اوضاع کیسیون چنین وحشی و اختیار نداشته اند لذا آقایان علی و کیلی و عباس مصدقی با صدور چک کرایه سفارت کلیه افراد هیئت داری داشته اند باین علت کشتی که فرار بوده ساعت ۱۰ صبح حرکت کند نامه بند از ظهر معلول میشود.

... (برجم خاورمیانه)

... بطوریکه گفته میشود از هیئت اقتصادی که برای عزیمت به

شایعات

وقایع اخیر، احتمال انحلال

... پس از انتشارات هفته گذشته در تهران که منجر به برقراری حکومت نظامی گردید، کنوینت ما در نظر دارند در بعضی از شهرهای دیگر تظاهرات و اغتشاشاتی بوجود آورند، ولی دولت تصمیم گرفته در هر شهر که اغتشاش بروز کند حکومت نظامی را اعلام نماید، منت حکومت نظامی در تهران نیز ممکن است پس از یک ماه تمدید گردد.

... (پاریزین فرانسه)

... در معارف سیاسی تهران گفته میشود که حوادث هفته گذشته وحله به مراکز سازمان های دست چپ بدون اطلاع و موافقت دکتر مصدق صورت گرفته است و حتی برقراری حکومت نظامی نیز در نتیجه توبه داری بوده است.

... (تیر و در داسیون)

... ممکن است دولت دستها سازمان های وابسته به حزب توده از قبیل جمعیت مبارزه با استعمار و کانون جوانان دسکرات و هوا داران صلح را منحل سازد.

... بر سر این موضوع اختلافاتی در دولت وجود دارد و دکتر مصدق شخصاً با انحلال رسمی سازمانهای مزبور مخالف است.

... اجیشن کارت (مسر)

... هکتور پرودم رئیس هیئت نمایندگی بانک بین المللی در ایران در آمریکا اظهار داشته است که دکتر مصدق در واشنگتن و تهران با استخدام کارشناسان انگلیسی توسط بانک و مراجعت آنها بایران موافق و دولی اطرافیان افراطی او در تهران مانع از قبول این موضوع شدند.

... آژانس اگونیومیک (فرانسه)

حکومت نظامی لازم بود

اکنون دولت دکتر مصدق برای یک ماه در پایتخت اعلام حکومت نظامی کرده است.

مبارزات ملت ایران با سیاست شوم اجنبی با مرحله از غبار رسیده که اگر کوچکترین خللت در این راه بشود تمام مساعی جامه ما برباد رفته است.

حریف حيله گرو کشته کار اذروزی اول روی اختلافات داخلی مسا خیلی حساب مینماید، خیال میکرد میتوان با یک اشاره تمام هشایر جنوب و غرب را بر ضد حکومت مرکزی بشوراند، اندیشه تجزیه خوزستان در دماغ مار و اربانی «جیکاک» و جاسوسان دیگر انگلیسی مردم قوت میگرفت و برای یک جنگ داخلی موجبات را کاملاً فراهم میدیدند!

در حالت بحرانی فعلی که ما بهر مهربم هرج و مرج بزرگترین دشمن توفیق و پیروزی ما است با تمام وسائلی که دستگاه «اینتلیجنس سرویس» در اختیار دارد، بسم پساخی، پتربیک احساسات، بتروز بازی، مشغول است و یک لحظه غافل نیست.

حکومت نظامی برای مقابله با تحریکات اجنبی است، باید این تحریکات را در هر جا سراغ که غشی نماید.

در بناه نظم و آرامش مسلما ما خواهیم توانست در برابر حریف مکار پایبندی را بنهادیم و کتیم ولی تحریکات مدام، همان کیبختگی، هرج و مرج سسی است که نه تنها مبارزات ما را نقش آرب خواهد کرد بلکه استقلال و آزادی سلکت ما برباد فنا خواهد داد.

... (باختر امروز)